

Genişletilmiş Özet

Giriş

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de 2019 yılında ortaya çıkmış olan koronavirüs salgını nedeniyle bir dizi önlem alınmaktadır. Eğitimin uzaktan verilmesi, sokağa çıkma saatlerinin 65 yaş üstü ve 18 yaş altı olarak kısıtlanması, sosyalleşme mekânlarının kapatılması, şehirlerarası seyahat kısıtlamaları, hafta sonu sokağa çıkma yasağı bunlardan birkaçıdır. Salgın sebebiyle evlerinden çıkmayan, ofislerini evlerine taşıyan insanlar sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak için teknoloji kullanımlarında dikkat çekerek durumda artış yaşamıştır.

Gençler teknolojiadaki yenilik ve gelişmelere kolay uyum sağlamaları, bilgiye ulaşmadaki merakları, eğlence ve oyun ortamına yatkın olmaları gibi etkenlerle yetişkinlere göre teknoloji bağımlılığına daha müsaittir. İnternet kullanımında bağımlı hale gelmiş gençlerde kendini sosyal çevresinden izole etme, internette geçirdiği süre konusunda çevresindekilere yalan söyleme, uyku düzeninde bozulma, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşama, internette uzak kaldığı zamanlarda huzursuzluk duyma, fiziksel etkinliklerde azalma ve buna bağlı olarak aşırı kilo alımları, uzun süre teknolojik cihaz kullanımına bağlı duruş bozuklukları gibi etkiler görülebilmektedir. Bu bağlamda pandeminin etkisiyle üniversite öğrencilerinin eğitimlerini uzaktan sürdürmeleri, sosyalleşme için uygun ortamların kapalı olması gibi nedenlerle gençlerin teknolojik cihazlarla vakit geçirme sürelerinde önemli artışlar olmuştur. Bu durum da sosyal medya bağımlılığı konusunu gündeme getirmiştir.

Sosyal medya zaman ve mekân kavramlarını ortadan kaldıran sanal bir mecradır. Bu durumun pandemi sürecinde artan bir şekilde yaşandığı bilinmektedir. Sosyal medya bağımlılığının gençler üzerindeki etkilerinin pandemi sürecinde daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu tahminlerden hareketle bu çalışmada covid-19 pandemisinde getirilen kısıtlılıklarla gençlerin internet bağımlılık düzeylerinin sosyal medya özelinde incelenerek ortaya koyulması ve bir bağımlılık türü olarak kabul edilen teknoloji bağımlılığıyla mücadelede gençlere yönelik çözüm yollarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bir bağımlılık türü olarak sosyal medya bağımlılığına ilişkin literatürdeki çalışmalar pandemi özelinde henüz sayıca sınırlıdır. Dolayısıyla bu çalışmanın pandemi özelinde gençlerde sosyal medya bağımlılığına ışık tutması ve bu sorunla baş etme yollarına ilişkin çözüm önerileri sunması bakımından literatüre katkıda bulunması beklenmektedir

Bu araştırmada nicel araştırma metodolojisinde tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modellerinden ilişkiyel tarama modeli benimsenerek pandemi sürecinde sosyal medya kullanımındaki farklar incelenerek tespit edilmiştir. Çalışma, ortaya koyulan bilginin fonksiyonu bakımından betimsel bir çalışmadır.

Nicel desende yapılan bu araştırmaya Sakarya Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim gören 18-25 yaş aralığındaki 258 genç birey katılmıştır. Araştırmaya katılan gençlerin %65,5'i kadın, %34,5'i erkektir; %54,7'si 21-22 yaş aralığındadır; %58,1'inin alt-orta gelir grubuna dahildir; %40,3'ü 3.sınıf ve %38,8'i üniversite 4.sınıf öğrencisidir; uzaktan eğitim sürecini %58,1'i ilde geçirmiştir. Örneklem grubu çoğunlukla alt-orta gelir grubuna sahip olup şehir merkezinde yaşamaktadır.

Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan anket formu soruları ve ölçek aracılığıyla elde edilmiştir. Veriler pandemi şartları gereği çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Katılımcılara Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ) uygulanmıştır. ESMBÖ üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ölçümü için kullanılan 9 maddeli, tek faktörden oluşan ve 5'li likert formunda uygulanan bir ölçme aracıdır. Homojenlik testi için Kolmogorov-Smirnov sonucu sig .00 olarak, ölçek güvenilirlik analizinde Cronbach alfa değerı .876 olarak bulgulanmıştır. Verilerin analizinde frekans, t-testi, Anova ve Chi-Square testleri uygulanmıştır. Bu çalışma bilginin fonksiyonu bakımından betimleyici bir çalışmadır.

Elde edilen veriler SPSS 22. versiyon paket programında frekans, chi-square, korelasyon, bağımlı t-testi ve varyans testlerine tabi tutulmuştur ve ortaya çıkan bulgular betimsel açıklamalarla yorumlanmıştır. Araştırma bu yönüyle bilginin fonksiyonu bakımından betimseldir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada katılımcılara pandemi koşullarının bir gerekliliği olarak çevrimiçi ortamlarda ulaşılmıştır. Örneklem grubunun geniş kitleleri içermemesi, Sakarya Üniversitesi öğrencilerininin odağında gerçekteştirilmesi çalışmayı sınırlandırmıştır. Katılımcıların sosyal medyaya ilişkin düşüncelerini anlamak için çok daha kapsamlı çalışmaların yapılması elzemdir.

Bulgular

Çalışmaya katılan 258 katılımcıdan elde edilen veriler SPSS ortamında analiz edilmiş olup homojenlik dağılımı incelenmiştir. Verilerin normallik testinde Kolmogorov-Smirnov sonucu sig .00 olarak bulgulanmıştır. Ayrıca veriler elde edilirken kullanılan Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinin güvenilirlik analizi yapılmış olup Cronbach alfa değerı .876 olarak bulgulanmıştır. Verilerin analizinde frekans, bağımlı değişken t testi, Anova, Chi-Square testleri uygulanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre ölçek ortalama puanı 2,0693 olarak hesaplanıp, buradan gençlerin sosyal medyaya karşı bir bağımlılık geliştirmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum iki gerçeği göstermektedir. Birincisi, gençler sosyal medyanın olumlu yanları kadar bağımlılık yapıcı taraflarının da farkındadır ve kullanımlarını kontrol altına alabilmektedirler. İkincisi gençler artık sosyal medya bağımlılığı için aranan değişkenlere göre bağımlılık belirtileri oluşturmamaktadır.

Tartışma

Yaptığımız araştırmada üniversite öğrenimine devam etmekte olan 18-25 yaş aralığındaki öğrencilerin pandemi sürecinde yaşadıkları kısıtlılıklarla sosyal medyaya olan bağımlılık düzeyleri incelenmiştir. Gençlerin pandemi sürecinde sosyal medyayı kullanım amacı dağılımına bakıldığında sosyal ağlara katılmak için kullanım oranının yüksek çıkması gençlerin sosyalleşmeye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. İzolasyon sürecinde internet kullanımının yaygınlaşması ve gençlerin reel ortamdaki yüzyüze etkileşimlerinin azalmasıyla sosyal medyaya yöneldikleri söylenebilir. Sosyal medya kullanım amacıyla alınan diğer yüksek cevaplar; bilgiye erişim için kullanım ve gündemi takip etmek için kullanımdır. En düşük oran eğlence, oyun ve alışveriş amaçlı kullanım cevabı olmuştur.

Gençlerin sosyal medyaya erişiminde kullandıkları cihazlara bakıldığında sadece cep telefonundan bağlananların oranı %60,9 iken bilgisayar ve tablet ile bağlananların oranının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Bu da nomofobinin yükselişinde bir artışa işaret edebilir. Ayrıca tek bir monitörün sosyal medyaya bağlanmada yeterli olduğu sonucu çıkarılabilir.

Mahremiyete ilişkin olarak ise katılımcılar gençlerin özel yaşamlarına ait bilgilerin başkaları tarafından edinilmesini yüksek bir oranda (%81) yanlış bulmalarındır. Özel yaşamlarının başkaları tarafından bilinmesinde sakınca görmeyen gençlerin sosyal medya hesaplarını istekleri doğrultusunda kullanmaları (gizlilik ayarlarının kontrolü gibi), uygulamadaki şahsi hesaplardaki takip sisteminde kontrol sahibi olmaları (istedikleri kişilerin takibine izin verebilmeleri), yapılan paylaşımların kendi iradelerinde olması sosyal medyada gençlerin pandemide sosyal medya bağımlılığının önünde duran noktalardır. Bu sonuç literatürün aksine gençlerin sosyal medyaya bağımlı olmadıklarını, tam tersi bilinç düzeylerinin yüksek ve sosyal medyaya karşı eleştirel bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun günlük 3-5 saat veya 5 saat üzerinde internet kullandıkları görülmüştür. Bu sonuç pandemi sürecinde, sosyal izolasyon ve etkileşimin azlığı sebebiyle gençlerin uzun süreler sosyal medyada vakit geçirdiğini gösteren bir bulgudur. Sürekli sosyal medyada vakit geçiren gençlerin çoğunluğunun düzenli beslenmedikleri ve düzenli spor yapmadıkları sonucu dikkat çekicidir. Bu da uzun süre sosyal medyada vakit geçirilmesinin sadece sosyal ilişkilerden değil, fiziksel egzersizlerden de mahrum kalındığını göstermektedir. Gençlerin düzenli spor yapmaması ve düzenli beslenmemesi ileride buna bağlı daha büyük sorunlarla karşılaşabileceklerine işaret eder. Bu sonuç, sosyal medya bağımlılığının gençler üzerindeki etkileri konusunda yapılacak diğer araştırmalar açısından üzerinde durulması gereken, önemli bir problemi oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmanın önemli bir diğer bulgusu gençlerin kendilerini sıklıkla yalnız hissetmeleridir. Bu hususta pandemi döneminde yapılan diğer araştırmalarla örtüşmektedir.